

EXPOSICIÓ ITINERANT

Esport, indústria i modernitat

DOSSIER DE PREMSA

CONTINGUTS/

PRESENTACIÓ/	3
ÀMBITS/.....	4
Inicis de l'esport modern a Catalunya	4
Socialització i reglamentació de l'esport	5
Esport i descoberta científica.....	6
Dona i esport.....	7
Esports derivats dels avenços industrials	8
Els esports i els sectors industrials a Catalunya	9
Els esports i la premsa esportiva	10
Evolució tecnològica de l'esport	11
EL MNACTEC/.....	12
CONTACTE/	13

PRESENTACIÓ/

“Esport, indústria i modernitat” és una exposició itinerant que, a través de vuit àmbits temàtics, mostra la relació estreta entre els orígens de l'esport modern i el desenvolupament científic, tecnològic i industrial.

El naixement de l'esport modern se situa a l'últim terç del segle XIX i evoluciona ràpidament fins a l'esclat de la Guerra Civil, que trenca de manera abrupta l'evolució dels avenços tecnològics, socials i econòmics de la pràctica esportiva iniciats amb la revolució industrial.

L'exposició explica com, en els seus inicis, l'esport era una activitat exclusiva de les classes benestants, que en els anys 1920 es va democratitzar gràcies a les millores laborals aconseguides pel moviment obrer. La classe popular es va incorporar a la pràctica esportiva i el consum d'espectacles esportius el va convertir en un fenomen de masses.

La reglamentació dels esports, l'organització en clubs i federacions, així com la comercialització, la professionalització de la premsa esportiva i l'aparició de la ràdio van ser factors claus per al seu desenvolupament. Els esports tradicionals van conviure amb el naixement de nous esports sorgits dels avenços científics, industrials i tècnics, com l'automobilisme, l'aviació o el ciclisme. Cada territori o localitat va tenir també una pràctica esportiva predilecta i més popularitzada, vinculada al desenvolupament d'un sector industrial concret.

Per altra banda, va començar a ser habitual la pràctica esportiva femenina, que va prendre sentit en el context polític de la segona república: es va afavorir la participació de la dona en els esports alhora que en la vida social en general.

L'exposició itinerant complementa el discurs historiogràfic amb un automòbil Sima Violet de 1925, una motocicleta JFC de 1924, una motocicleta Villalbí, un velocípede i una trentena d'objectes com cartells, trofeus, medalles i materials esportius diversos.

També incorpora informació i material sobre la història de l'esport local a cada una de les localitats per on farà itineràncies. En el cas de Terrassa, es fa referència a l'hoquei herba, amb material original cedit per Toni Nogués.

La mostra, produïda pel MNACTEC, ha comptat amb la col·laboració de la Col·lecció d'Automòbils Salvador Claret, el Reial Club Marítim de Barcelona, la Fundació Barcelona Olímpica, l'Arxiu Històric del CD Terrassa Hockey, la Col·lecció Montoliu Valor i la marca de calçat MaTeS, que han cedit material i objectes. Així mateix, s'ha comptat amb la cessió de material gràfic i audiovisual de la Filmoteca de Catalunya, la Federació Catalana de Bàsquet, l'Arxiu Municipal de Terrassa (AMAT) i l'Editorial Postermil.

ÀMBITS/

Inicis de l'esport modern a Catalunya

L'esport modern, símbol de novetat, modernitat i progrés, va arribar a Catalunya a la segona meitat del segle XIX, gràcies als canvis socials, econòmics, tecnològics i científics impulsats per la Revolució Industrial.

Els trets que caracteritzen l'esport modern són la reglamentació, el caràcter competitiu i l'organització en clubs i federacions, i esdevé una nova forma de lleure i entreteniment. L'esport va començar com una pràctica destinada als sectors benestants i evolucionà cap a l'espectacle i l'esport popular i de masses.

Els esports tradicionals que hi havia fins aleshores, basats en antigues pràctiques d'origen militar o de lleure aristocràtic, van adoptar una reglamentació i es van organitzar en grups socials elitistes i privats. Les noves modalitats esportives importades dels països europeus per la burgesia industrial, ja reglamentades, es van organitzar en clubs, que van difondre la pràctica i el consum de l'esport.

L'expansió de l'esport a Catalunya està vinculada a l'activitat comercial i industrial de les ciutats i zones on arriben tècnics industrials, comercials o diplomàtics que coneixen els esports moderns i els transmeten als ciutadans locals. Per tant, és a les ciutats i zones més industrialitzades on es desenvolupen els esports moderns.

Festival atlètic del Gimnàs Vila al camp del Català Sport Club. Barcelona, 1915 [Josep M. Co i de Triola AFCEC]

Socialització i reglamentació de l'esport

L'esport modern comença a finals del segle XIX com una pràctica de les classes benestants i burgeses, però a partir de la dècada de 1920 es converteix en un fenomen de masses. Es funden clubs, associacions i federacions per reglamentar les pràctiques esportives.

Les elits i la burgesia industrial importen i difonen novetats i avenços tècnics i tecnològics europeus. Es practiquen els esports tradicionals: esgrima, pesca, caça, equitació, a més dels nous esports importats com ciclisme, tennis, automobilisme, motociclisme o aviació. Els aficionats s'agrupen en societats de caràcter recreatiu, relacionades amb el món polític i econòmic.

La classe obrera inicialment no té accés a l'esport perquè no disposa de temps lliure. Cap als anys 1920, els obrers han aconseguit la jornada laboral de vuit hores i el descans dominical i es vinculen a ateneus populars, casinos, associacions i moviments obrers. L'associacionisme és una peça clau en el naixement i popularització dels esports moderns a Catalunya.

L'Estat entén l'esport com un element socialitzador i identitari, per la qual cosa estableix les primeres polítiques esportives i promou l'olimpisme modern. El moviment olímpic modern és el màxim exponent internacional de la reglamentació esportiva i un gran element de difusió de l'esport. Els impulsors de l'olimpisme modern a Catalunya són Narcís Masferrer i Sala, Josep M. Co de Triola i Elias Juncosa, periodistes i esportistes, que el 1913 creen el Comitè Olímpic Català.

Cartell del Campionat de Catalunya de rem organitzat pel CADCI. Barcelona, 1917.

Esport i descoberta científica

A Catalunya, l'excursionisme científic va néixer no com un esport, sinó com un moviment cultural i científic que promovia la descoberta del territori. Aquest coneixement del territori va donar lloc a noves disciplines culturals i científiques.

L'excursionisme cultural i científic fa una gran tasca de divulgació del paisatge, el patrimoni i la llengua catalana amb el Centre Excursionista de Catalunya [CEC], creat el 1876, al capdavant. En l'àmbit cultural, el CEC potencia el coneixement de la història del país, l'ús del català, la publicació de mapes de muntanya a gran escala i la salvaguarda del patrimoni arqueològic, entre d'altres. En l'àmbit esportiu, impulsa l'espeleologia, el muntanyisme, l'alpinisme, l'escalada i els esports de neu.

L'excursionisme científic i cultural evoluciona cap a la pràctica esportiva. La creació de la Secció d'Esports de Muntanya del CEC, el 1908, impulsa els primers esports de muntanya, l'alpinisme i l'escalada. A Catalunya, la construcció de noves línies de tren i carreteres afavoreix la pràctica dels esports d'hivern i la competició.

El Pedraforca des de la Vall del Gresolet [Arxiu MNACTEC] i esquiador fent un salt de trampolí a Ribes de Freser l'any 1912 [Josep M. Co i de Triola, AFCEC]

Dona i esport

La participació de la dona en la pràctica esportiva és pràcticament inexistent fins als anys vint del segle XX, quan la modernitat trenca la imatge tradicional de la dona i l'esport es converteix en una forma d'afirmació i alliberament.

Les dones de les classes burgeses i aristocràtiques eren educades per ser esposes i mares, i practicar l'esport era més una forma de relació social que no pas una activitat física. A partir de 1910, les dones de sectors benestants protagonitzen els primers moviments reivindicatius feministes. Durant els anys vint i trenta la seva participació en pràctiques esportives femenines esdevé més àmplia.

Les dones de les classes obreres havien de treballar per subsistir i la pressió social i religiosa les obligava a ser esposes, mares i treballadores. El creixent teixit associatiu popular i obrer dels anys vint accelera la transformació del lleure esportiu i un procés progressiu d'incorporació de la dona en la societat i en l'espai públic.

A partir dels anys trenta, la pràctica esportiva femenina es consolida. Es creen seccions femenines d'esports, les dones participen més en les competicions, s'integren en les xarxes associatives i arriben a formar part de la direcció de clubs esportius.

Atletes del Club Femení d'Esports a l'Estadi de Montjuïc de Barcelona, entre 1930 i 1935 [Ramon Claret, Joan Bert. Fons Bert i Claret. ANC]

Esports derivats dels avenços industrials

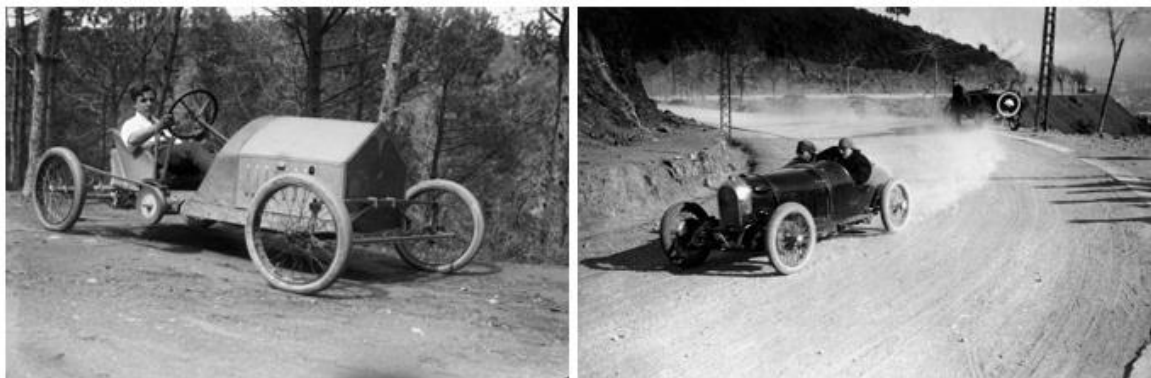
La bicicleta, l'automòbil, la motocicleta i l'avió formaven part dels ginys i les màquines més revolucionàries de començaments del segle XX i es van convertir en peces clau de la competició esportiva i en símbols de modernitat i progrés. El ciclisme, l'automobilisme, el motociclisme i l'aviació van esdevenir nous esports que van produir fascinació i van provocar canvis profunds a la societat.

Ciclisme

Associat a l'excursionisme i al turisme, evoluciona cap a l'esport de competició, però també esdevé un mitjà de transport útil per a totes les classes socials. En tot el territori s'organitzen curses i competicions esportives i es construeixen velòdroms. Juntament amb el futbol i la boxa, es converteix en un dels esports de masses dels anys vint i trenta.

Automobilisme i motociclisme

Als anys trenta, l'automobilisme i el motociclisme es popularitzen i ben aviat es converteixen en esports espectacle i aconsegueixen una gran difusió pública. Els pioners són burgesos industrials amb interès per expandir els seus negocis: compravenda de cotxes, garatges, recanvis, transports, benzineres, etc. Funden els primers clubs per organitzar curses arreu de Catalunya, que contribueixen a estendre la pràctica esportiva i a millorar la xarxa de carreteres.

Automòbil "David", any 1914 // Pujada de la Rabassada, Barcelona. 1923.

Aviació

L'aviació neix a Catalunya l'11 de febrer de 1910 amb el primer vol a motor de Julienne Mamet a Can Tunis, organitzat per l'Associació de Locomoció Aèria [ALA]. Va ser un vol que va arribar a només seixanta metres d'altura i va durar dos minuts. Les exhibicions aèries i esportives es converteixen en esdeveniments multitudinaris i envoltats de gran expectació. Amb l'esclat de la Guerra Civil acaba la pràctica de l'aviació esportiva i es dona prioritat a l'aviació civil i militar.

Els esports i els sectors industrials a Catalunya

El naixement de l'esport està vinculat al desenvolupament de l'activitat industrial, i a Catalunya cada territori o localitat va tenir també una pràctica esportiva predilecta i més popularitzada, vinculada al desenvolupament d'un sector industrial concret. A Terrassa, els esports amb més tradició nascuts de la industrialització del tèxtil de la llana són l'hoquei i el bàsquet.

El 1911, un grup d'exalumnes de l'Ateneu Calassanci de Terrassa decideix contactar amb la casa Williams de París per demanar el material i el reglament d'un nou esport, l'hoquei, practicat per enginyers estrangers i per fills dels industrials terrassencs que havien anat a estudiar noves tècniques tèxtils a Anglaterra. El 2 de juny de 1912 es va disputar el primer partit d'hoquei herba a Terrassa entre el Lawn Hockey Club Calassanci i el Reial Club Sportiu Espanyol de Barcelona. El 1918 es va constituir la Federació Catalana d'Hoquei. Els equips de Terrassa aglutinaven la majoria dels practicants d'hoquei de tot el país.

La pràctica del bàsquet a Catalunya va lligada al moviment de renovació pedagògica. Eladi Homs, promotor del bàsquet a Catalunya i divulgador de l'educació física a les escoles, col·laborava amb l'Escola Vallparadís de Terrassa i va transmetre a Alexandre Galí, que n'era el director, el nou mètode pedagògic per a les classes d'educació física, el "basket-ball". L'escola va ser pionera i bressol de la pràctica del bàsquet a Catalunya, malgrat que mai va arribar a competir amb altres equips escolars.

Primer partit d'hoquei herba a Terrassa, Camp d'en Mauri, davant l'Escola Industrial, any 1912. Equip del Lawn Hockey Club Calassanci, Terrassa.

Evolució tecnològica de l'esport

L'afany de superació de la humanitat i l'ambició per competir han estat els principals motors de l'evolució de l'esport. La millora de les capacitats i les millores en la competició per aconseguir fites, marques i rècords han comportat l'aparició de noves disciplines; alhora, la ciència, la tècnica i la tecnologia s'han posat al servei de l'esport.

L'aplicació de noves disciplines científiques i la tecnologia han permès millorar la resistència i lleugeresa dels materials esportius, fer estudis biomecànics i del moviment del cos, així com incrementar el rendiment físic i prevenir lesions.

L'evolució en l'àmbit reglamentari ha establert aspectes de la pràctica esportiva com la indumentària, el nombre d'integrants dels equips i els accessoris que s'utilitzen per a cada esport.

Equip de la Lliga Catalana AON. Masculina moderna, 2022

EL MNACTEC/

La missió del MNACTEC és la de difondre i promocionar el coneixement de la cultura científica, tècnica i industrial i, a la vegada, conservar, estudiar i mostrar la implantació i l'evolució dels avenços científics i tècnics a Catalunya, la seva aplicació industrial i, molt especialment, la seva implicació i incidència social.

La seu del MNACTEC està ubicada a Terrassa, en un dels edificis fabrils més emblemàtics del modernisme català i un dels més bells d'Europa: el Vapor Aymerich, Amat i Jover, antiga fàbrica tèxtil dissenyada per l'arquitecte Lluís Muncunill i construït entre 1907 i 1908.

/SISTEMA TERRITORIAL MNACTEC

El MNACTEC lidera una xarxa de 26 centres museístics i patrimonials independents i singulars que expliquen els processos productius industrials al territori català.

CONTACTE/

Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya (MNACTEC)
Rambla d'Ègara 270 TERRASSA
Tel. 93 736 89 66
www.mnactec.cat

Més informació:
Àrea de Comunicació i Difusió del MNACTEC
Tel. 93 763 89 63
difusio.mnactec@gencat.cat